

BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU KAPSAMINDA İTİRAZ USULÜ

Arş. Grv. Harun YILMAZ*

ÖZET

Tarihsel süreç içinde devlet ile bireyler arasındaki ilişkilerin başlangıcında yönetimin gizliliği ilkesinin egemen olduğu görülmektedir. Zaman içindeki gelişmeler, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak, kişilerin kendilerini ve yönetimi ilgilendiren konularda bilgi edinebilmeleri hakkını gündeme getirmiştir. Bu çalışmada öncelikle bilgi edinme hakkı ve bu hakka ilişkin hukuki düzenlemeler genel hatları ile ele alınacaktır. Ardından, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun yapısı ve bu Kurul'a yapılan itirazların usulü incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, İtiraz Usulü, İhtiyari İtiraz

APPEAL PROCEDURE WITHIN THE CONTEXT OF RIGHT TO INFORMATION ACT

ABSTRACT

In the historical process, the principle of untransparency of government has been dominant in the beginning of the relations between individuals and the state. Developments in time has brought it to attention that people should have the right to be informed in accordance with the principles of equality, equity and transparency which are required for a democratic and transparent government. In this study, right to information and related legal regulations will be discussed in general terms. Consequently, the constitution of The Board of Information Evaluation

---

* Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı.

and the appeal procedure to the said board will be examined in accordance with the Right to Information Act.

Keywords: Right to Information, Right to Information Act, The Board of Information Evaluation, Appeal Procedure, Voluntary Appeal

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiler, karşılıklı güven ortamında gelişen hak ve özgürlüklerin varlığı ile doğru orantılı biçimde artmış ve gelişmiştir. Demokrasi, hukuk devleti, insan hakları gibi evrensel değerler, uzun süren mücadelelerin ardından kazanılmıştır. Uzun yıllar ilişkilerin yorumunda halkın devlet için var olduğu görüşü ön planda iken, sayılan değerlerin etkisiyle devletin halk için var olduğu ilkesi ön plana çıkmıştır¹.

Halk için var olan devletin karar alma sürecinde hukuk sınırları içerisinde kalıp kalmadığının tespiti ve denetlenmesinde en etkili yollardan biri de kamuoyu denetimidir². İdarenin yürüttüğü kamusal faaliyetlerde hukuk sınırları içerisinde hareket etmesi ise, kamusal faaliyetlerden etkilenecek olan kişilerin atılmış ya da atılacak adımlardan haberdar olması ile sağlanacaktır³.

İdarenin gerçekleştirdiği kamusal faaliyetlerde, ilgililerin⁴ gerçekleştirilen uygulamalardan haberdar olmaları, onların en doğal

---

¹ Recep Tayfun, “Bilgi Edinme Hakkı Perspektifinden Devlet Vatandaş İlişkileri”, **EÜHF**, C.XI, S.3-4, Y.2007, s.149-183, s.149: “Özgürlükler açısından Magna Charta’dan sonra önemli bir belge olma niteliği taşıyan 26 Temmuz 1581 tarihli Hollanda Bağımsızlık Bildirisi’nde kullanılan ‘Halk prens için değil, tersine prens halk için yaratılmıştır; çünkü halk olmasa prens de olmazdı.’ şeklindeki ifade, günümüze uzanan çağdaş bir yaklaşımın ipuçlarını taşımaktadır.”

² N. İlker Çolak, “Bilgi Edinme Hakkı, Önemi, ve Bilgi Verme Yükümlülüğü”, **E-Akademi**, S.39, Mayıs 2005, s.2.

³ Ramazan Şengül, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini ‘Camdan Eve’ Dönüştürür Mü?” (Camdan Ev), **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, S.60-3, Y.2005, s.215-234, s.232-233.

⁴ İl Han Özay, “Egemenliğin Kaydı ve Şartı”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, C.13, S.1, Y.2000, s.321-361, s.329: “Çıkarılacak bir kanunun teoride ve uygulamada sağlayacağı faydalar ‘ilgili’lerin bu konuda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ile

haklarıdır. Zira idarenin tek yanlı irade açıklamaları ile kişisel durumlar ve haklar üzerinde değişiklikler yapabilme gücü karşısında, ilgililerin de ihtiyaç duyacakları bilgi ve belgeye ulaşma hakkına sahip olmaları, yarışan ve çatışan çıkarların dengelenmesi açısından zorunluluk arz etmektedir⁵.

Kamu yönetimi denilince gizlilik ilkesinin hâkim olduğu, yönetişimin ve paylaşımın görülmediği, her kuralı devletin belirlediği ve bireylerin buna uyduğu bir düzenin akıllara gelmesi, tarihsel süreç göz önüne alındığında şaşırtıcı değildir⁶. Yönetimde gizliliğin yoğun şekilde yaşandığı dönemlerde gizliliğin meşrulaşmasında, yönetimin böylelikle daha verimli çalışabileceği, böylece devletin çıkarlarının korunabileceği anlayışının etkisi göz ardı edilemez.

Gizliliğin ilke olduğu bir yönetim sisteminde gizlilik ve kapalılık, yönetilenleri yönetimden uzaklaştırmakta, yönetilenlerle yönetim arasına görünmeyen duvarlar örmektedir. Bu durum, kamuoyunda hoşnutsuzluklara ve dolayısıyla yönetim ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin bozulmasına, kimi zaman daha da ileri giderek kopmasına neden olmaktadır. Ayrıca gizli bir yönetim anlayışı, yöneticilerin olası etik dışı davranışlarına da kapı aralamaktadır⁷.

İşte idarenin üzerinde etkili bir denetim ve gözetim mekanizmasının oluşturulabilmesi⁸, böylelikle idarenin eylem ve işlemlerinde hukuka uygun davranmasının sağlanarak sağlıklı ve isabetli kararlar almasının gerçekleştirilebilmesinin yolu açık bir yönetim anlayışından geçmektedir⁹.

---

zamanla daha da net olarak gözlemlenebilecektir. Ancak bu aşamada bunlardan yalnızca belli başlılarını değerlendirmek gerekirse; her şeyden önce Hukuk devletinin temeli olan yasallık ilkesi gerçekleşecek ve anayasanın 'kanun önünde eşitlik' ilkesi de geçerlik kazanacaktır." (Vurgular yazarına aittir.)

⁵ Çolak, a.g.m., s.2.

⁶ Süleyman Yaman Koçak, "Kamu Yönetiminde Açıklık İçin Bilgi Edinme Hakkı", **Seçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.23, Y.2010, s.115-125, s.116.

⁷ Koçak, a.g.m., s.117.

⁸ Zeliha Aras, Emre Baturay Altınok, "Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları", **Ankara Barosu Dergisi**, S.1, Y.67, Kış 2009, s.107-112, s.111.

⁹ Açıklık, pek çok işlevi bulunmakla birlikte, kabaca yönetimin herkesçe görülebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kimi hukuk sistemlerinde bilgi ve belgelerde açıklık, yönetime

Zira karar alma sürecinde idarenin etki altında kalmadan doğru ve hukuka uygun kararlar alması, açıklığı ilke edinmiş bir yönetim anlayışı ile mümkün olacaktır. Ayrıca yönetimde açıklık, idareye olan inancı ve güveni tesis edecektir¹⁰.

Son yıllarda ülkemizde yaşanan hukuki gelişmeler, temel hak ve hürriyetlerin genişletilmesi yönündeki eğilimin kanun metinlerine aktararak uygulamaya konulması yoluyla hukuk devletinin güçlendirilmesini amaçlayan bir nitelik taşımaktadır¹¹. Söz konusu yasal düzenlemelerden biri ise, konumuz bakımından önemli olmasının yanında demokratik düzenin güçlenmesinde büyük önem taşıyan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu¹²’dur.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 1. maddesine göre bu kanunun amacı, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir. Kanuni prosedürlere uyarak bilgi edinme başvurusunda bulunan ve bilgi edinme başvurusu çeşitli sebepler ile reddedilen başvuru sahibi ise, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na itiraz edebilmektedir.

Çalışmamızda öncelikli olarak, bilgi edinme hakkından ana hatlarıyla bahsedilerek, ülkemiz özelinde konuya ilişkin anayasal ve yasal düzenlemeler incelenecektir. Ardından Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında oluşturulan itiraz mercii olarak Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun ve Kurul’a yapılan itirazların niteliği ile itiraz üzerine verilen

---

yüklenen bir bilgi verme ödevi biçiminde görülmektedir (Avusturya). Kimi hukuk sistemlerinde ise bu açıklık, bireylerin bilgi alma hakkı biçiminde düzenlenmiştir (ABD). Bkz. Tekin Akıllıoğlu, “Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Edinme Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.46, S.1-2, Y.1991, s.1-12, s.9.

¹⁰ Sait Güran, “Yönetimde Açıklık”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, S.1-3, Y.1982, s.101-112, s.105: “*ABD Yüksek Mahkemesi’nin (...) ünlü yargıçlarından Brandies’in ifade ettiği gibi, ‘Açıklık, sosyal ve endüstriyel hastalıklara karşı bir çare olarak isabetle tavsiye edilmiştir. Güneşin mikropalara karşı en etkin öldürücü, elektrik ışığının da en iyi polis olduğu söylenir.’*”

¹¹ Tayfun, **a.g.m.**, s.161.

¹² **R.G.** 24.10.2003, S.25269.

kararların bağlayıcılığı sorunu hakkında değerlendirmelerde bulunulacaktır. Sonuç bölümünde ise, konuya ilişkin tespitler ve kimi çözüm önerileri sıralanarak çalışmaya son verilecektir.

I. BİLGİ EDİNME HAKKI

A. Genel Olarak Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi edinme, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde yaptığı değişiklikler hakkında ilgililerin, idarenin yaptığı işlemin niteliği ve sonuçlarına erişebilmesi “hak”tır¹³.

Bilgi edinme hakkı, hukuk tarihinde ilk kez 19. yüzyılın sonlarında İsveç’te ortaya çıkmış bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Bu ülkede, 1876’da yürürlüğe giren bir kanunla yurttaşlara bilgi edinme hakkı tanınmaktadır. İsveç ile başlayan bilgi edinme hakkına ilişkin sürecin diğer ülkeler dikkate alındığında görece yavaş ilerlediği söylenmelidir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1966 yılında çıkarılan Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası (Freedom of Information Act) ve 1974-1976 tarihli Güneşin Yönetim Yasası (The Government in the Sunshine Act) bu alandaki ilk yasal düzenlemelerdir. Benzer şekilde İngiltere’de bilgi edinme kavramı özellikle 1990’lı yılların başında değer kazanmaya başlamış ve 2000 yılında Bilgi Edinme Yasası (Freedom of Information Act) çıkarılmıştır¹⁴.

Bilgi edinme hakkı¹⁵, yönetimin şeffaf olması gerektiği ideali ve buna bağlı olarak yönetimde açıklık ilkesinin benimsenmeye başlanması ile paralel biçimde, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlamıştır. Açıklık ilkesinin benimsenmesinde, devletin sosyal, kültürel

¹³ Murşit Işık, “Avrupa Birliği’nin Yönetişim Anlayışı Çerçevesinde Bilgi Edinme Kanunu’nun Değerlendirilmesi”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12(19), s.39-49, s.43.

¹⁴ Köksal Bayraktar, “Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı”, **Kazancı Hukuk Dergisi**, S.3, Y.2004, s.7-11, s.7-8.

¹⁵ Tayfun, **a.g.m.**, s.176: “*Bilgi edinme yasasını kabul eden ülkelerin çoğunda ‘özgürlük’ (Freedom-Freiheit) kavramları kullanılırken, ülkemizde yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda ‘hak’ (Right-Recht) kavramı kullanılmıştır. Özgürlüğün somutlaştırılmış biçimi olan hak kavramının kullanılmış olması anlamlı bir yaklaşımdır.*”

ve ekonomik alana eskisine göre daha sık müdahale etmesinin yanı sıra, yönetim anlayışındaki kötü örnekler ile teknolojik ve bilimsel gelişmeler de etkili olmuştur¹⁶.

İdare kamu yararını gerçekleştirmek adına hareket ederken çeşitli kaynaklardan bilgi toplamakta ve bu doğrultuda değerlendirmeler yaparak bir kanıya ulaşmaktadır. İdarenin kamu görevlerini yerine getirirken topladığı, idari işleyişe ilişkin bilgi ve belgeler, idarenin sahip olduğu bilgilenme kaynaklarıdır¹⁷. İdarenin sahip olduğu bilgileri kamuoyundan gizlemesi¹⁸ her zaman kamu yararına hizmet etmeyeceği gibi bireyi korunaksız ve pasif bir konuma itecektir.

Gerçekten de kapalı ve müdahaleci devlet anlayışı, yönetilenleri bir “eşya” gibi görmektedir. Açık yönetim düşüncesi, söz konusu algının kırılmasına yönelerek yönetim ile yönetilen arasında bir denge kurulmasını öngörmektedir. Ayrıca bu yönetim anlayışı, vatandaş ve yeni görünümüyle tüketici olarak bireylerin, toplumsal ilişkilerde merkezi bir rol oynamasını beraberinde getirecektir¹⁹. Yine açık yönetim düşüncesi ve bilgi edinme hakkı, yönetim ile yönetilenler arasında daha sağlam ve güvenli bir bağ kurmaya, diyalog vesilesiyle çatışmaları önleyerek anlaşmazlıkları azaltmaya, etkin ve verimli bir yönetim anlayışının yerleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Bu itibarla bilgi edinme hakkı, yönetimde açıklığın vazgeçilmez aracıdır. Yönetimin kendiliğinden bilgi vermesini beklemeden, istenildiğinde doğrudan doğruya gerekli bilgilerin yönetimden

---

¹⁶ Musa Eken, “Bilgi Edinme Hakkı” (Bilgi Edinme), **İnsan Hakları Yıllığı - Dr. Muzaffer Sencer’e Armağan**, C.17-18, Ankara, 1995-1996, s.61-75, s.61.

¹⁷ Cemil Kaya, “2000 Tarihli İngiltere Bilgi Edinme Hakkı Yasası Üzerine Bir İnceleme, **Galatasaray Üniversitesi Yıldızhan Yaıla Armağanı**, İstanbul 2003, s.327-343, s.327.

¹⁸ Eken, **a.g.m.**, s.68: “(...) bir fabrikanın kullandığı üretim tekniğini bilmek, çalışanları açısından da önemlidir. Eğer üretimde sağlığa zararlı maddeler, zehirli gazlar vs. kullanılıyor ve çalışanlar da bunları bilmiyorsa, telafisi mümkün olmayan sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu tür muhtemel sorunların engellenmesi için, söz konusu üretim tesislerinde çalışacaklara daha işe girmeden, kendilerini bekleyen ortamın anlatılması ve onların sağlıklarının korunması, ‘üretim gizliliği’ ilkesinden daha önemlidir.”

¹⁹ Eken, **a.g.m.**, s.61 (Vurgu yazarına aittir.)

alınabilmesini sağlayan bu hak, insan hakları içerisinde temel haklar ile ekonomik ve sosyal hakların ardından üçüncü kuşak hakların içerisinde yer almaktadır²⁰.

B. Bilgi Edinme Hakkının Görünümü

1. Evrensel Hukuktaki Düzenlemeler

Bilgi edinme hakkına ilişkin temel düzenlemelerin başında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihinde, ülkemizin de 27 Mayıs 1949 tarihinde kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesi gelmektedir. Söz konusu maddeye göre; *“herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.”*

Bilgi edinme hakkına ilişkin bir diğer önemli hüküm, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer almaktadır. Sözleşmenin *“ifade özgürlüğü”* başlığını taşıyan 10. maddesi uyarınca; *“herkes görüşlerini açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir.”*

2. Anayasal Düzenlemeler

Türkiye'de bilgi edinme hakkına giden yolda esaslı unsur olarak düşünce ve ifade özgürlüğü, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almıştır. Ülkemizde bilgi edinme hakkına ilişkin temel düzenleme ise, 1982 Anayasası'nda yapılmıştır²¹.

Öncelikle, 1982 Anayasası'nda, bilgi edinme hakkına ve bu hakkın kullanımına ilişkin referans niteliği taşıyan düzenlemeler bulunmaktadır²². Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasına göre; *“herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”* Yine

²⁰ Eken, **a.g.m.**, s.75.

²¹ Firuz D. Yaşamış, “Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Açısından Bilgi Edinme Hakkı”, http://www.bilgiedinnehakki.org/doc/Anayasa_Hukuku_ve_Insan_Haklari_Acisindan_Bilgi_Edinme_Hakki_F_Yasamis.pdf, 17.12.2014, s.17.

²² Tayfun, **a.g.m.**, s.166.

1982 Anayasası'nın “temel hak ve hürriyetlerin korunması” başlığını taşıyan 40.maddesi, “Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.” hükmü ile temel hak ve hürriyetleri güvence altına almaktadır.

Bilgi edinme hakkını bir bakıma kullanılabilir kılan, idareyi bu yönde işlem yapmaya sevk eden bir hukuki düzenleme olarak dilekçe hakkı, Anayasa'nın 74. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin birinci ve ikinci fıkrasına göre; “vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.”

1982 Anayasası'nda 07.05.2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle beraber bilgi edinme hakkı anayasal hüküm haline gelmiştir. Yukarıda söz edilen 74. maddeye eklenen fıkra uyarınca; “herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.”

3. Kanuni Düzenleme: Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Türkiye’de 25.06.2003 tarihinde TBMM’ye sunulan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı'nın genel gerekçesinde yer alan ifadelerle göre, 29.11.2002 tarihli Resmi Gazete’de yer alan Hükümet Programında “bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerinde yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılacaktır” hükmüne yer verilmiştir²³. Yine genel gerekçede yer alan ifadeler uyarınca Tasarı, Avrupa Birliği'nin konu ile ilgili mevzuatı da dikkate alınmak suretiyle, demokratik ve şeffaf yönetimin²⁴ gereği olan eşitlik,

---

²³ http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bilgi_edinme_komisyon_raporu.pdf, 18.12.2014.

²⁴ Şeffaflık ve gizliliğin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kurum ve kuruluşların “bilgi verme ödevi”, ikincisi ise vatandaşların “bilgi edinme hakkı”dır. Kurum ve kuruluşlar; bilgi edinme hakkının kullanılması konusunda yapılan başvuruları cevaplandırmak, bilgi ve belgeye erişimde gereken kolaylıkları sağlamak yoluyla şeffaf

tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak, kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

09.10.2003 tarihinde kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek üzere, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kabul edilmiştir. Kanun'un kabulünün ardından, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik²⁵ Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, bilgi edinme hakkını kullanmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, hangi yol ve yöntemi izleyerek bu haklarını kullanacaklarına ilişkin temel düzenlemeleri hüküm altına almaktadır. Buna göre, başvuruların nasıl yapılacağı, söz konusu başvuruların nasıl değerlendirileceği ve süre sonucunda başvurulabilecek hukuki yolların neler olduğu gibi konular, Kanun'da ana hatları ile düzenlenmiştir²⁶.

Kanun ile beraber, idare örgütü içinde yer alan kurum ve kuruluşlar, görevleri gereği ellerinde bulunan ya da bulunması gereken bilgi ve belgeleri muhatabı olan kişilerle paylaşma yükümlülüğü altına girmişlerdir²⁷. Bilgi edinme hakkının kanuni güvenceye kavuşturulması ile birlikte idare, görevlerini yerine getirirken kararlarının muhataplarını

---

yönetimin sağlanmasına katkıda bulunabilirler. Bkz. http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bilgi_edinme_komisyon_raporu.pdf, 18.12.2014.

²⁵ R.G. 27.04.2004, S.25445.

²⁶ Koçak, a.g.m., s.122.

²⁷ Mehmet Semih Gemalmaz, Haydar Burak Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye'de Bilgi Edinme, Düşünce-İfade ve İletişim Mevzuatı**, İstanbul, Yazihane Yayınları, 2004, s.260: “ (...) mevzuatın incelenmesinden çıkacak sonuç Türk hukukunda bilgilendirme hakkının sağlam kurumsal güvenceye bağlanmamış olduğudur. Bazı yasalarda yer alan bilgilendirme hakkı düzenlemelerinin sistemli, yeterli ve işlevsel olduğunu söylemek mümkün değildir. Üstelik, ulaşılmamasına görünüşte izin verilen bilgiler de bazı ön koşullara bağlanarak işlevsiz hale getirilmiştir. Çok yakın bir geçmişte çıkartılan ve büyük bir reklam kampanyasıyla kamuoyuna sunulan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu da, (...) bu konuda Türk mevzuatının genel çerçevesi dışına çıkan bir düzenleme yapmamaktadır. Tersine, diğer mevzuatın hükümlerini teyit etmektedir.”

da dikkate almak suretiyle onların bilgi edinme taleplerini zamanında ve amacına uygun biçimde cevaplandırma sorumluluğunu yüklenmiştir²⁸.

Bilgi edinme başvurusuna hiç ya da yeterli yanıt alamayan ilgili, Kanun tarafından öngörülen Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna başvuruda bulunabilir. Çalışmamızın bu bölümünde, bahse konu Kurul'un yapısı ve niteliği ile Kurul'a yapılacak itirazlara ilişkin düzenlemeler incelenecektir.

II. BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU KAPSAMINDA İTİRAZ USULÜ

A. İtiraz Mercii Olarak Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 12. maddesine göre, kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi halinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir.

Başvurunun reddedilmesi halinde bilgi edinme başvurusu yapan kişinin başvurabileceği yollardan biri de itiraz usulüdür. Gerçekten de Kanun'un 13. maddesi uyarınca bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde²⁹ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK)'na itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi ve belgeyi onbeş iş günü içinde

---

²⁸ Sedat Çal, "İdari Usul Kanunu (Ve Bilgi Edinme Hakkı) Gereksinimi Üzerine", **Ankara Barosu Dergisi**, S.2012/2, Y.70, s.149-169, s.162: "*Bilgi edinme yasası bağlamında hemen vurgulanması gereken husus, baskıcı hegemonik idare aygıtı kültürünün sadece yasada yer verilecek olan genel ifadeleri uygulamada ne denli işlevsel kılacağına yöneliktir. Bu kültürel yapı, sorunları da beraberinde getiriyor. Bilhassa, yasada yer verilen istisnaları bu kültürün salt kendi bakışıyla yorumladığı durumlarda, yeterli açıklığın belirebilmesi daha da güçleşebilmektedir.*"

²⁹ Onbeş günlük itiraz süresi, hak düşürücü süredir. Bu nedenle sürenin başlangıcı önem arz etmektedir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, çeşitli ihtimallere göre itiraz süresinin başlangıcına ilişkin tespitlerde bulunduğu bir ilke kararı almıştır. Bkz. BEDK İlke Kararı, S.2012/1, T.27.09.2012. http://www.bedk.gov.tr/kurul-ilke-kararlari_83.aspx, 21.12.2014.

vermekle yükümlüdürler. Kurula itiraz³⁰, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur³¹.

4982 sayılı Kanun'un 14. maddesi, "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu" başlığını taşımaktadır. BEDK, birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliği'nin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu bakanlıkta idari görevlerde çalışan hakimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek³² dokuz üyeden oluşur.

BEDK, bilgi edinme sürecini tarafsız şekilde dışardan izleyen bir birim olarak yönetim ile başvuru sahibi arasında bir nevi arabuluculuk misyonu üstlenmektedir. Kurul, bilgi edinme hakkına ilişkin mevzuatın ne şekilde yorumlanıp uygulanacağına ilişkin uzman bir merci olarak karar

³⁰ BEDK İlke Kararı, S.2012/2, T.27.09.2012. http://www.bedk.gov.tr/kurul-ilke-kararlari_83.aspx, 21.12.2014: "Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 24 üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereğince Kurulumuza itirazların yazılı başvuru ile yapılması gerekmektedir. Elektronik posta, faks vb. araçlarla yapılacak itirazlar Kurulumuzca anılan Yönetmelik hükmü gereğince işleme alınmayacaktır."

³¹ Maddenin değişiklikten önceki halinde Kurula itiraz edilebilmesi için, yapılan başvurunun Kanun'un 16. ya da 17. maddelerinde belirtilen sebeplerle reddedilmiş olması aranmaktaydı. Kanun bu haliyle yaklaşık yirmi ay uygulama imkanı buldu. Nihayetinde TBMM, bu sınırlamaya getirilen eleştirileri dikkate alarak ret kararının söz konusu maddelere ilişkin olmasını şart koşan ifadeleri madde metninden çıkarmıştır. Bu gelişme, Kanun'un amacını oluşturan demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerini hayata geçirmek adına önemli bir adım olarak kabul görmektedir. Bkz. Umut Anlar, "Bilgi Edinme Hakkı", **Hukuk Gündemi Dergisi**, S.4, Y.2006, s.102-107, s.106.

³² İl Han Özay Kurulun oluşturulma aşamasında Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden gösterecekleri adayların hükümet (Bakanlar Kurulu) tarafından seçilmesini eleştirmekte ve bu durumu, kamu hukuku ve idare hukukundaki anlamı ile siyasi otoritenin vesayeti olarak görmektedir. Bkz. İl Han Özay, **Bilgi Edinme Hakkı**, TBB Bilgi Edinme Hakkı Paneli, Ankara, TBB Yayınları No.62, 2004, s.99.

vermektedir. Böylece mevzuattaki belirsiz ya da yuvarlak ifadeler, Kurul'un verdiği kararlar ile somutlaşmaktadır³³.

Kurul'un niteliğine ilişkin Kanun'da tespit edici bir ifade bulunmamakla birlikte doktrindeki tartışmalar, Kurul'un bir bağımsız idari otorite (düzenleyici ve denetleyici kurum) olarak kabul edilip edilemeyeceği noktasında yoğunlaşmaktadır.

Öncelikle söylenmelidir ki, Kanun'da Kurul'un bağımsız idari otorite olup olmadığına ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır. Konuya ilişkin bizim de katıldığımız bir görüş olarak *Kaya*, BEDK'nın hem organik hem de fonksiyonel yönden bir bağımsız idari otorite özelliği gösterdiğini, dolayısıyla BEDK'nın bir bağımsız idari otorite olduğunu söylemektedir. Yazara göre, üyelerinin görev süresi ve azledilememesi organik bağımsızlığın; işlem ve eylemlerinin yürütme organının hiyerarşik ya da vesayet denetimine tabi olmaması ile Kurul'a hiçbir organ, makam, merci ya da kişinin emir ve talimat verememesi, tavsiye ya da telkinde bulunamaması da fonksiyonel bağımsızlığın bir göstergesidir³⁴.

BEDK'da bağımsız idari otoritelerin bir diğer özelliği olan regülasyon yetkisini de görmek mümkündür. BEDK'nın başvuru ücretini bir ilke kararı³⁵ ile belirlemesi bunun kanıtıdır. Bir başka özellik olarak BEDK, görevli olduğu alanda faaliyetleri izleme ve denetleme yetkilerine de sahiptir. Kurum ve kuruluşlar, BEDK'nın talep ettiği her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca BEDK'nın yetkili makamları hareket geçirebilmesi de yaptırım uygulama yetkisine sahip olduğunu göstermektedir³⁶.

---

³³ Ramazan Şengül, "Bilgi Edinme Hakkının Kurumsallaşmasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Rolü" (Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu), **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.34, Aralık 2012, s.53-60, s.57.

³⁴ Cemil Kaya, **İdare Hukuku'nda Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.283-284.

³⁵ Bkz. BEDK İlke Kararı, S.2005/1, T.25.03.2005. http://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf, 22.12.2014.

³⁶ Kaya, **a.g.e.**, s.284.

Yine *Tan*, bağımsız idari otoriteleri faaliyet alanlarına göre üç grup içinde toplamakta ve idarenin keyfililiğine karşı savunma amacına yönelik olanlar ismini verdiği grupta BEDK'yı da saymaktadır³⁷.

Bu tespit ve değerlendirmelere karşılık, *Özkan*, Kurul'un bir bağımsız idari otorite niteliğinde kurulmadığını söylemektedir³⁸. Konuya farklı bir boyut getiren *Azer* ise, Kurul'un Türkiye'de faaliyet gösteren diğer bağımsız idari otoritelerin sahip olduğu tipik temel özelliklere tam anlamıyla sahip olmadığını söylemektedir. Yazar, her ne kadar bağımsız idari otoritelere ilişkin temel ayırıcı noktalardan biri olmasa da yine de söz konusu otoritelerin tüzel kişiliğe sahip olma özelliğinin Kurul'da bulunmadığını söylemektedir. Sonuç olarak yazar, organik ve fonksiyonel bağımsızlık özelliklerini de göz önüne alarak³⁹ Kurul'u, "*atipik*" bağımsız idari otorite olarak nitelendirmektedir⁴⁰.

B. İtiraza Konu Olabilecek Kararlar

4982 sayılı Kanun'un "*itiraz usulü*" başlığını taşıyan 13. maddesi uyarınca, bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurul'a itiraz edebilir.

Maddede geçen "*itiraz edebilir*" ifadesi, bu itirazın *idari ve ihtiyari* bir itiraz olduğunu göstermektedir⁴¹. Bu düzenleme ile başvuru sahibine seçimlik bir hak tanınmaktadır. Bilgi edinme talebi reddedilen başvuru sahibi, idarenin kararına karşı Kurul'a itirazda bulunabileceği gibi, Kurul'a itiraz etmeden doğrudan doğruya idari yargıda dava açabilecektir. Kurul'a itiraz başvuru sahibine bir seçimlik hak olarak tanıdığından⁴²

³⁷ Turgut Tan, **İdare Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s.194.

³⁸ Gürsel Özkan, **Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004, s.76.

³⁹ Aynı yönde olarak bkz. Kaya, **a.g.e.** s.283.

⁴⁰ Can Azer, **Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.151.

⁴¹ Kaya, **a.g.e.**, s.286.

⁴² Cankat Taşkın, "Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S.99, Y.2012, s.172-236, s.184: "(...) BEHK'ten doğan uyumsuzluklarda özerk bir kurula veya yargıya başvuru yönünde bireylere seçimlik hak tanınmıştır."

mahkemelerin doğrudan kendilerine açılan davaları, öncelikle Kurul'a itiraz edilmediği ve bu durumun da idari merci tecavüzüne yol açtığı şeklinde nitelendirip reddetmeleri mümkün gözükmemektedir⁴³.

Görüldüğü üzere, ihtiyari bir başvuru olarak öngörüldüğü anlaşılan itirazda, başvurusu⁴⁴ kısmen⁴⁵ veya tamamen reddedilen ya da hiç cevaplandırılmayan⁴⁶ başvuru sahiplerinin elinde iki alternatif bulunmaktadır. Başvuru sahipleri kurum ve kuruluşlarının kararlarına karşı, Kurul'a itiraz edebilirler veya doğrudan idari yargıya başvurabilirler.

⁴³ Aynı yönde görüş için bkz. Azer, **a.g.e.**, s.156.

⁴⁴ BEDK'ya yapılan kimi başvurular ise konusuz kalmaktadır. Bunun nedeni başvuru sahibinin BEDK'ya başvurması ile başlayan itiraz süreci henüz sonuçlanmadan kurum ya kuruluşun istenen bilgi ve belgeyi başvuru sahibine vermesidir. Bkz. BEDK K.2007/455, Şengül, "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu", s.57.

⁴⁵ Musa Eken, "Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru" (Gizlilik Geleneği), **Amme İdaresi Dergisi**, C.38, S.1, Mart 2005, s.113-130, s.124-125: "*Bilgi alma hakkıyla ilgili uyumsuzluklar, sadece bilgi veya belge talebinin reddiyle alakalı değildir. Yanlış veya eksik bilgi verilmesi de, uyumsuzluk sebebi olabilir. Başvuru sahiplerinin yanlış bilgi almaktan ya da başka bir deyişle, kendilerine yanlış ve eksik bilgi verilmesinden dolayı maddi ve manevi bir zarara uğramaları muhtemeldir. Gerek bilgi talebinin reddedilmesinden, gerekse eksik ve yanlış bilgilendirmeden kaynaklanan uyumsuzluklar konusunda Kurul'un yetkilerinin açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.*"

BEDK İlke Kararı, S.2005/2, T.06.04.2005.
http://www.bilgiedinnehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf, 22.12.2014: "*4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun "itiraz usulü" başlıklı 13 üncü maddesi ile Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin "itiraz usulü" başlıklı 24 üncü maddesinde, başvuru yapılan kurum veya kuruluşun talep edilen bilgileri eksik vermesi veya vermemesi gibi hallerde, başvuru sahibince aynı kurum veya kuruluşa itiraz edilebileceğine ilişkin bir usulün öngörülmediği, itirazın Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na ya da yargıya yapılabileceğinin öngörüldüğü, bu nedenle Kurulumuza itiraz için söz konusu maddelerde belirtilen 15 günlük sürenin kurum veya kuruluşun başvuru karşısında verdiği "ilk red cevabının" ilgiliye tebliğinden itibaren başlamasının kabulüne (...) karar verilmiştir.*"

⁴⁶ Lamih Çelik, "Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna İtiraz Yöntemi", **İstanbul Barosu Dergisi**, C.80, S.5, Y.2006, s.1967-1974, s.1968: "*(...) bir kuruma yapılan bilgi edinme başvurusuna cevap verilmediği takdirde 60 günlük zimni red süresinin dolması beklenir. Bu süre dolduktan sonra 15 gün içinde kurula itiraz edilmelidir. (BEDK 25.10.2004 T. 2004/148 K.)*"

4982 sayılı Kanun'un 13. maddesinde, kurum ve kuruluşların red kararları üzerine doğrudan dava açma yolunu tercih eden başvuru sahibinin, dava devam ederken aynı zamanda Kurul'a başvurup başvuramayacağı veya kurum ve kuruluşların red kararları üzerine doğrudan Kurul'a giden başvuru sahibinin, itiraz henüz karara bağlanmadan dava açıp açamayacağı konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in 12. maddesinin ikinci fıkrasına göre, itirazdan veya itiraz sonuçlanmadan önce yargı yoluna başvurulduğunun tespiti halinde itiraz başvurusu işlemden kaldırılır ve durum itiraz edene bildirilir. Hükmün amacının, Kurul ile yargı merciinin aynı konuda farklı kararlar vermelerinin önüne geçmek⁴⁷ ve gereksiz yere her iki mercinin de meşgul edilmesini önleyerek⁴⁸ usul ekonomisini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır⁴⁹. Anılan maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, aynı kişi tarafından, aynı maddi ve hukuki sebebe dayanılarak yapılan ikinci itiraz incelenmeksizin reddedilir.

Uyuşmazlıkların çözümü noktasında BEDK, bilgi edinmeye ilişkin uyuşmazlıkları yargıya taşınmadan çözümleyerek idari yargıyı ek iş yükünden kurtarmakta ve böylece idari yargıya yardımcı olma konusunda önemli bir işlevi yerine getirmekte olduğundan⁵⁰ kararlarında tutarlı ve tatminkar olması önem arz etmektedir⁵¹.

⁴⁷ Çelik, **a.g.m.**, s.1969: “Kurumun cevabına karşılık mahkeme yoluna gidilmiş ise artık BEDK'ya itiraz edemez ayrıca BEDK'ya itiraz edildikten sonra kurul kararını verinceye kadar mahkemeye başvurulmaması gerekir. Çünkü itirazdan önce ve itiraz başvurusu kurulca karara bağlanmadan önce yargı yoluna başvurulduğunun tespiti halinde itiraz başvurusu işlemden kaldırılmaktadır. Kurula başvurmadan önce yani 15 iş günü içinde mahkemeye başvurulmuş ancak mahkemece talep red edilmiş ise süresinde kurula başvurulsa bile kurul mahkeme kararının aksine bir karar veremeyeceği gerekçesiyle usulden istemi red etmektedir. (BEDK 19.07.2004 T. 2004/35 K.)”

⁴⁸ Kaya, **a.g.e.**, s.286: “(...) özellikle, idarenin red kararı üzerine doğrudan Kurula giden başvuru sahibinin itirazın sonucunu beklemesi, mahkemelerin iş yükü de düşünülüğünde yerinde ve rasyonel bir çözüm olacaktır.”

⁴⁹ Ayhan Döner, **Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları**, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2010, s.214.

⁵⁰ 2013 Yılı Genel Değerlendirmesi uyarınca, kurum ve kuruluşların bilgi edinme taleplerini karşılama oranında artış eğilimi devam etmektedir. Bilgi Edinme

İdari yargının hali hazırda ağır olan yükünün daha fazla ağırlaştırılmaması adına Kurul'a başvuru yolunun açık bir hükümle zorunlu biçime dönüştürülmesi hususu, tartışılması gereken konulardan biri olarak göze çarpmaktadır⁵².

C. İtiraz Üzerine Verilen Kararların Niteliği

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'te Kurul kararlarının niteliğine ilişkin açıklayıcı ve kesin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu belirsizlik özellikle Kurul kararlarının bağlayıcı olup olmadığı konusundaki tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Kaya, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 13. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Kurula itirazın başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresinin durdurur*” hükmünden hareketle Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığı kanısındadır. Yazara göre, Kurul kararlarının istisnai nitelikte olduğu, Kanun yürürlüğe girdikten sonraki uygulamalarla da doğrulanmaktadır⁵³.

Kurulun aynı konuda ikinci defa ve farklı yönde karar alması içtihat değişikliği anlamına gelmekle birlikte bu durumda idarelerin alınan son karara göre işlem tesis etmesi gerekmektedir. Kurul kararı üzerine başvuru sahibine verilecek bilgi ve belgeler, Kurul tarafından değil bizzat başvuru yapılan idare tarafından erişime açık hale getirilmektedir⁵⁴.

Konuya ilişkin *Eken* ise, Kurul kararlarının bir yaptırımının bulunup bulunmadığı konusunun tartışmaya açık olduğunu söylemekle

---

Değerlendirme Kuruluna 2013 yılında yapılan itiraz başvurularının sayısı 2047 (2012 yılında 1860) iken, aynı yıl idari yargıya yapılan itirazların sayısı 603 (2012 yılında 840) olarak gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda, Kurul'a yapılan itirazların sayısı artarken, idari yargıya yapılan başvuru sayısının geçen yıla oranla düşüş gösterdiği anlaşılmaktadır. Bkz. <http://www.bedk.gov.tr/genel-raporlar.aspx>, 22.12.2014.

⁵¹ Ayhan Küçük, “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Bu Hakkın İhlali Halinde İdare ve Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu”, *Sayıştay Dergisi*, S.81, Haziran 2011, s.111-139, s.136.

⁵² Azer, **a.g.e.**, s.153.

⁵³ *Kaya*, **a.g.e.**, s.289.

⁵⁴ *Kaya*, **a.g.e.**, s.289.

beraber, Kurul kararlarının bir yaptırımının bulunmadığını belirtmektedir. Yazar, birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizde konuya ilişkin yürürlüğe giren Kanun'da da genel ceza ilkelerinin benimsendiği ve Kurul'un yaptırım gücünün, verdiği kararlar vesilesiyle sağlayacağı toplumsal güven ile yayınlayacağı raporlardaki açıklamalarının olacağı tespitinde bulunarak, Kurul'un yaptırım yetkisinin daha ziyade manevi olacağını söylemektedir⁵⁵.

Aksi yönde görüş olarak *Döner*, Kurul kararlarının bağlayıcı olduğunun kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir. Yazara göre, yalnızca Kurul kararlarına itirazın idari yargıya başvurma süresini durduracağına ilişkin hükümden, Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığı sonucuna ulaşılamaz. Kurulun görev ve yetkilerinden biri, bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin konuları düzenlemek olduğundan, Kurul bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin konularda bağlayıcı düzenlemeler yapabilme yetkisiyle de donatılmıştır. Bilgi edinme hakkının kullanımını düzenleme yetkisi verilen bir kurulun verdiği kararların bağlayıcı olmadığını söylemek, yerinde bir yaklaşım olmaz. Zira Kurul, almış olduğu kararları her zaman düzenleyici işleme bağlayıcı kurallar haline getirme yetkisine sahiptir⁵⁶.

Yine *Zengin*, Kurul'un idari bir kurul olduğunu ve kararlarının bağlayıcı olduğunu söylemektedir. İdare, Kurul'un kararları ile bağlı olmakla birlikte, Kurul'un kararları gelecekteki başvurular için içtihat özelliği taşımamaktadır. Her ne kadar Kurul kararları içtihat özelliği taşımasa da, uygulama açısından söz konusu kararların değeri son derece fazladır⁵⁷. Kurul'un kararları ile ilgili olarak bunların bir idari işlem olduğu⁵⁸ ve her idari işleme karşı olduğu gibi Kurul kararlarına karşı da yargı yolunun açık olduğu söylenmelidir⁵⁹.

⁵⁵ Musa Eken, *Yönetimde Şeffaflık (Teori-Uygulama)*, Sakarya, Sakarya Kitabevi, 2005, s.167.

⁵⁶ Döner, *a.g.e.*, s.212.

⁵⁷ Mehmet Ali Zengin, *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s.45.

⁵⁸ Döner, *a.g.e.*, s.212; Zengin, *a.g.e.*, s.45; Eken, *a.g.e.*, s.167.

⁵⁹ Eken, *a.g.e.*, s.167.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun konuya yaklaşımı incelendiğinde, Kurul, itiraz başvuruları neticesinde vermiş olduğu kararların ilgililer için bağlayıcı olduğunu söylemektedir. Ayrıca Kurul, kararlarının emsal teşkil etmesi nedeniyle⁶⁰ kurum ve kuruluşların söz konusu kararlar çerçevesinde hareket etmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kurul'un vermiş olduğu kararlara karşı kurum ve kuruluşlar yargı yoluna başvurabilirlerse de⁶¹, mahkemelerin içtihatları, Kurul'un kararlarının bağlayıcı kabul edildiğini göstermektedir⁶².

SONUÇ

Bilginin demokrasinin oksijeni olarak kabul edildiği günümüz toplumlarında insanları yönetenlerin eylemleri gizliyse ve dolayısıyla kişiler neler olup bittiğini bilmiyorsa, yöneten ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürümesi de mümkün değildir. Kötü örnekleri gizleyerek kişileri dışlayan yönetimde gizlilik ilkesi, toplumda yozlaşmaya sebebiyet vermektedir. Bu noktada bilgi ve bilgi alma hakkı,

⁶⁰ BEDK Kararı, S.2005/3, T.10.01.2005, http://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf, 25.12.2014: “ (...) *Milli Eğitim Bakanlığına emsal kararlarımız doğrultusunda sicil raporlarının da ilgili kişiye açık olması, müfettiş soruşturmalarıyla ilgili talep edilen bilgi ve belgeler hakkındaki bilgi edinme başvurularında ise, başvuruya konu olan her bir dosyanın içeriğinin Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 19, 21 ve 26 ncı ve gerek duyulan diğer maddeleri uyarınca ayrı ayrı değerlendirilip Kanunun 12nci maddesine göre ilgiliye cevap verilmesi gerektiği hususlarının bildirilmesine ve emsal kararlarımızdan bir örneğinin gönderilmesinin*” (Vurgular tarafıma aittir.)

BEDK Kararı, S.2004/148, T.25.10.2004, http://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf, 25.12.2014: “ (...) *belli bir konuda alınan Kurul kararının aynı konularda yapılan başvurular için 4982 sayılı Kanun kapsamındaki bütün kamu kurum ve kuruluşları için emsal niteliğinde olup, başvurulara bu kararlar doğrultusunda işlem yapılması gerektiği (...)*” (Vurgu tarafıma aittir.)

⁶¹ Şengül, “Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu”, s.57: “*BEDK, esasa ilişkin değerlendirmesini başvurunun reddine veya kabulüne karar vererek sonuçlandırır. Kurul kararları nihai olmayıp, yargı denetimine tabidir. Kurul kararlarından memnun olmayan ilgili kurum veya başvuru sahibi bilgi edinme sürecini yargı önüne taşıyabilmektedir.*”

⁶² Azer, **a.g.e.**, s.152-153.

yönetilenlere yönetenlerin eylemlerini yakından inceleme ve denetleme fırsatı sunmakla önemli bir misyon yüklenmektedir.

Bilgi edinme hakkına ilişkin gizlilik geleneğinin yanı sıra, bu hakkın kullanımına ilişkin yasal düzenlemelerin eksikliği yine bir problem olarak ön plana çıkmaktadır. Şayet ilgili mevzuatta hangi bilgi ve belgelerin açık, hangilerinin kapalı olduğu net bir şekilde belirtilmez ise, yönetim takdir hakkını gizlilikten yana kullanabilir. Yine bilgi edinme hakkının kullanılması noktasında karşılaşılabilecek olası problemlerden biri de, yönetimin kullanabileceği mali kaynaklar ile araç-gereç yetersizliğine ilişkindir. Yönetimin söz konusu hakkın etkin ve verimli kullanılabilmesi için kaynak ve personel aktarımı yapması gerektiğinden, bu konu üzerinde önemle durulmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır.

Bilgi edinme başvurularıyla ilgili yapılan itirazlar üzerine yönetim tarafından varılan sonuçları inceleyen, yönetim birimlerinin bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirme istemlerini cevaplayan, uyuşmazlıkların çözümü noktasında önemli bir pozisyonda bulunan BEDK, bu hakkın sınırlarına ve Kanun'un uygulanmasına dair verdiği kararları ile konuyu aydınlatmaktadır. Bu sebeple BEDK, kararlarında vardığı sonucu örnek olaylar ve tespit edici cümlelerle berraklaştırmalı, tartışmaların önüne geçmek adına tutarlı ve istikrarlı çözümler öngörmelidir. Kararlarda ilgili mevzuat hükümlerine sıklıkla yapılacak atıflar da konunun tüm yönleriyle aydınlatılması adına faydalı olacaktır.

Yine BEDK'nın yetkileri, başvuru üzerine harekete geçerek başvuru sahibinin talebine ilişkin red sebeplerini araştırabilecek ve en kısa zamanda sonuca ulaşabilecek şekilde düzenlenmelidir. İnceleme neticesinde başvuru sahibinin talebi doğrultusunda işlem yapılmasına karar verilmiş ise, Kurul'un, bu talebin karşılanması noktasında yeterli ve gerekli yaptırım gücüne sahip olması gerektiği tartışmasızdır.

Konuya ilişkin bir öneri olarak ayrıca, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kendi içinde saklı bilgiye erişme mekanizmaları haricinde, özellikle idari usul yasasının uygulamaya konulması ile bilgi edinme hakkı, daha anlamlı ve kullanımı mümkün hale gelecektir. Bilgi edinme

ve idari usulün birlikte düşünülmesi ve düzenlenmesi açık topluma ve demokratik yönetime giden yolda başarıyı artıracaktır. Dolayısıyla Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, çıkarılacak bir idari usul yasası ile desteklenmelidir.

Tüm aksaklık ve sorunlara rağmen yine de, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun ülkemizin yönetim geleneği haline gelmiş gizlilik uygulamalarından sıyrılması ve yönetimde şeffaflığın sağlanması adına önemli bir yenilik olduğu söylenmelidir. Kanun ile beraber amaçlanan yönetsel reformların yürürlüğe girmesi ile yönetim uygulamalarında zamanla amaçlanan noktaya ulaşılması, herkesin nihai temennisidir. Burada hukuki düzenlemeler kadar kitle iletişim araçları ve sivil toplum örgütlerine de iş düşmektedir. Böylelikle yönetim anlayışında amaçlanan dönüşüm süreci hızlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Akılhoğlu, Tekin :** “Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Edinme Hakkı”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.46, S.1-2, Y.1991, s.1-12.
- Anlar, Umut :** “Bilgi Edinme Hakkı”, Hukuk Gündemi Dergisi, S.4, Y.2006, s.102-107.
- Aras, Z. / Altınok, E.B. :** “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları”, Ankara Barosu Dergisi, S.1, Y.67, Kış 2009, s.107-112.
- Azer, Can :** Bilgi Edinme Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.
- Bayraktar, Köksal :** “Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı”, Kazancı Hukuk Dergisi, S.3, Y.2004, s.7-11.
- Çal, Sedat :** “İdari Usul Kanunu (Ve Bilgi Edinme Hakkı) Gereksinimi Üzerine”, Ankara Barosu Dergisi, S.2012/2, Y.70, s.149-169.

- Çelik, Lamih :** “Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna İtiraz Yöntemi”, İstanbul Barosu Dergisi, C.80, S.5, Y.2006, s.1967-1974.
- Çolak, N. İlker :** “Bilgi Edinme Hakkı, Önemi, ve Bilgi Verme Yükümlülüğü”, E-Akademi, S.39, Mayıs 2005.
- Döner, Ayhan :** Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2010.
- Eken, Musa :** “Bilgi Edinme Hakkı” (Bilgi Edinme), İnsan Hakları Yıllığı - Dr. Muzaffer Sencer’e Armağan, C.17-18, Ankara, 1995-1996, s.61-75.
- Eken, Musa :** “Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru” (Gizlilik Geleneği), Amme İdaresi Dergisi, C.38, S.1, Mart 2005, s.113-130.
- Eken, Musa :** Yönetimde Şeffaflık (Teori-Uygulama), Sakarya, Sakarya Kitabevi, 2005.
- Gemalmaz, M.S. /**
- Gemalmaz, H.B. :** Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye’de Bilgi Edinme, Düşünce-İfade ve İletişim Mevzuatı, İstanbul, Yazıhane Yayınları, 2004.
- Güran, Sait :** “Yönetimde Açıklık”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, S.1-3, Y.1982, s.101-112.
- Işık, Murşit :** “Avrupa Birliği’nin Yönetişim Anlayışı Çerçevesinde Bilgi Edinme Kanunu’nun Değerlendirilmesi”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(19), s.39-49.
- Kaya, Cemil :** “2000 Tarihli İngiltere Bilgi Edinme Hakkı Yasası Üzerine Bir İnceleme, Galatasaray Üniversitesi Yıldızhan Yayla Armağanı, İstanbul 2003, s.327-343.
- Kaya, Cemil :** İdare Hukuku’nda Bilgi Edinme Hakkı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Koçak, Süleyman Yaman :** “Kamu Yönetiminde Açıklık İçin Bilgi Edinme Hakkı”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.23, Y.2010, s.115-125.

- Küçük, Ayhan :** “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Bu Hakkın İhlali Halinde İdare ve Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu”, *Sayıştay Dergisi*, S.81, Haziran 2011, s.111-139.
- Özay, İl Han :** *Bilgi Edinme Hakkı*, TBB Bilgi Edinme Hakkı Paneli, Ankara, TBB Yayınları No.62, 2004.
- Özay, İl Han :** “Egemenliğin Kaydı ve Şartı” *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, C.13, S.1, Y.2000, s.321-361.
- Özkan, Gürsel :** *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004.
- Şengül, Ramazan :** “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini ‘Camdan Eve’ Dönüştürür Mü?” (Camdan Ev), *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, S.60-3, Y.2005, s.215-234.
- Şengül, Ramazan :** “Bilgi Edinme Hakkının Kurumsallaşmasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Rolü” (Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu), *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.34, Aralık 2012, s.53-60.
- Tan, Turgut :** *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.
- Taşkın, Cankat :** “Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, S.99, Y.2012, s.172-236.
- Tayfun, Recep :** “Bilgi Edinme Hakkı Perspektifinden Devlet Vatandaş İlişkileri”, *EÜHFD*, C.XI, S.3-4, Y.2007, s.149-183.
- Yaşamış, Firuz D. :** “Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Açısından Bilgi Edinme Hakkı”, http://www.bilgiedinnehakki.org/doc/Anayasa_Hukuku_ve_Insan_Haklari_Acisindan_Bilgi_Edinme_Hakki_F_Yasamis.pdf, 17.12.2014.
- Zengin, Mehmet Ali:** *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.